

Consilia Seu Responsa Juris

Schmalzgrueber, Franz

Augusta Vindelicorum & Ratisbonae, MDCCXL

Cons. LVII. Asyli, ad quod configuiunt Desertores signorum suorum Milites.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72304](#)

ita etiam ipse à juramento purgatorio præstanto rejiciendus esset. Neque obest, quod etiam ille, qui de crimine sibi objecto purgare se debet, diffamatus aliquo modo esse de illo debeat juxta

c. cum dilectis 15. v. si verò. de Purg. Can. nam aliud in jure est esse infamem, aliud quoad juramentum purgatorium esse diffamatum. Infamis vere dicitur ille, cuius crimen est notorium vel notoreitate facti, vel juris; diffamatus verò dici etiam ille potest, contra quem suspicione, præsumptiones, & indicia criminis non levia pugnant, non tamen ita gravia, ut ad torturam sufficient, multò minus talia, quibus crimen, vel innocentia plenè probetur.

6. si quis 4. &c. inter 10. de Purg. can. & tales suspicione ad indicendum, vel admittendum juramentum purgatorium om-

nino requiruntur, quippe quod, hisce suspicionibus deficientibus, vel aliter purgatis, non defertur, ut cum communis nōtātē

Carpz. p. 1. conf. 22. defin. 1. & in Process. tit. 12. art. 3. n. 8. Müller. ad Struv. exer. 17. thes. 45. lit. α.

Censeo ergo, Licinnum audiendum in sua petitione, non fecus, ac ille audiendus est, qui contra præsumptiones delicti, de cuius corpore constat, adversum se alatas, & ad torturam non sufficiens, innocentem se dicit: & consequenter, sicut iste, si alias sit fidei integræ, ita etiam ille ad juramentum purgationis admitti debet, ut innocentiam suam confirmet:

Carpz. p. 3. q. 119. n. 117. Struv. ex-
erc. 49. thes. 98.
ita etiam noster Licinnius. Ita salvo me-
liore &c.

13.

CONSLIUM LVII.

In causa Asyli pro militibus, de vita periclitantibus
ob deserta signa.

SUMMARIUM.

1. Facti species.
2. Rectores Ecclesiarum tenentur recipere consuientes ad suas Ecclesias.
3. Si consuga habet bona propria, ex illis ali debet:
4. Secus, alienus est cum damno, quam fieri potest minimo, Ecclœsia.
5. Consuga non potest impediri, quo minus sponte egrediatur ex asylo.
6. Si constet, consugam gaudere asylo, custodiæ ille in loco asyli non potest.
7. Si dubium sit de jure asyli, debet interim Rector Ecclesie ad hoc requisitus, custodire consugam, donec causa ab Episcopo examinetur.
8. Desertio signorum non est inter crimina excepta.
9. Miles consugiens ad asylum habet jus ut sustentetur ex stipendiis.
10. Judices tenentur vita gratiam facere consuientibus ad Ecclesias.
11. Deciditur controversia.

FACTI SPECIES.

Dumerosus ab Imperatore ob metum belli sibi inferendi à Gallis, & Hispanis, hodie miles conductitur. Inter hos authorari sub signis Cæsaricis se faciunt multi, qui jam tubaliis Principibus antehac stipendia meruerunt, & signa istorum deseruerunt. In horum numero non pauci sunt, qui ante militârunt sub Electore Palatino. Cum hoc pactum init Augustissimus, vi cuius mutuò extradi debent trans fugæ, qui ab alterutrius signis defecerunt. Ab Officialibus bellicis Palatinis Friburgi Brisgojæ

R. P. Schmalzgrueber Consilia.

deprehensi sunt plures hujusmodi desertores, qui proinde ab iisdem Officialibus repetuntur. Hi autem metu poenæ, delicto suo debitæ, lauci scilicet, magno numero asylum querunt in Monasteriis, quibus profinde gravi sunt oneri, præser-
tim hoc tempore hyemali. Obtulit non nemo ex Officialibus Cæsareanis, se datum Monasterio, in quo plures ejusmodi trans fugæ reperiuntur, pro singulis ibi receptis consuetum cum pane stipendum, eâ conditione, ut illud caveat, ne omnino aufugiant, sed eos retineat, usque dum vita gratia pro iisdem impetretur. Alii tamen Officialis bellici ejusdem Augustissimi auditæ sunt dicere, se eosdem tamdiu relicturos in Monasteriis, usque dum hæc illos ultro reddant, qui proinde in odium immunitatis videntur velle gravare eadem Monasteria.

(Rrr 2)

QUE:

QUÆRITUR I.

An Rectores Ecclesiarum, & aliorum locorum sacrorum teneantur recipere eos confugientes?

2. **R** Esp. teneri eos recipere, nec posse inde illos repellere, vel excludere. Ita cum

communi docent
Delben. de immun. c. 16. dub. 48. n. 1.
Pignatell. tom. 6. consult. 4. n. 63.
Haunold. de J. & J. tom. 6. tract. 1. n. 274. Wagnereck in c. inter alia 6. V. sibi obtainere. not. 2. de immun. Eccl. König ad dict. Rubr. n. 14. Wiestner ibid. n. 134. Reiffenstuel n. 156. Ego n. 266.

Sumitur ex textibus utriusque juris: Canonicorum quidem ex

can. reum 9. caus. 17. q. 4. ibi, Rectores Ecclesiarum pacem, & vitam, ac membra ejus (scilicet Rei) obtainere studeant. Item ex can. dissinavit 35. ead. caus. & quasit. & repetitur c. inter alia 6. de immunit. Eccl.

Clarissimunt sunt textus juris Civilis, praecipue vero textus

l. pateant. 3. C. de his, qui ad Eccl. ibi, Pareant Summi DEI tempora timentibus; & l. præsentis 6. C. eod. ibi, Ex his (Religiosis) locis, eorumque finibus nullos repellere, aut aliquando ejici patimur.

Ratio est, quia Rectores Ecclesiarum tenentur jura Ecclesia, ipsiusque immunitatem defendere. ergo hoc ipso non possunt eos illuc confugientes repellere. Adde, quia, si confugæ pro libitu possent non recipi, aut etiam recepti iterum repellere, & rejici, nihil, aut parum admodum ipsis prodesset jus confugiendi ad Ecclesias. Ut ergo frustratorium jus istud non sit, huic reorum juri correspondere respectu Rectorum Ecclesiæ debet obligatio eos, si ad istas confugerint, recipiendi, & retinendi, donec vel vitæ veniam impetraverint, vel occasionem naœti fuerint in tutiora fese recipiendi.

3. Incommoda, & damna, quæ occasione confugarum sustinere coguntur Ecclesiæ, Monasteria, & alia loca sacra, tolli, vel diminui possunt, si horum Rectores hujusmodi confugis, qui crimen, supplicio capitali alias puniendum, commiserint, apud Principem, vel Magistratum mature current vitæ veniam impetrare, vel si hoc obtainere nequeant, tempestivè prospiciant de occasione, quæ sine periculo transferri alio possint, ubi degere tutò valeant. Interim quidem habere alimenta sua debent: verum ad ista ipsis subministranda non semper cogi locus ficer, qui illos recipit, ex suis tenet; nam si confuga bona propria habet, alimenta ipsis præstari de-

bent ex bonis ejusdem propriis, si illa ad manus, & in promptu sint. Si vero præsto non sint, sed confuga illa alibi habeat, tenebitur quidem defectum supplere Ecclesia, ipse tamen confuga manebit obstritus ad compensandos sumptus, in alimentata factos, per ea, quæ docent

Sylv. V. immunitas 3. q. 3. Abb. in c. inter alia 6. de immunit. Eccl. n. 28. Azor p. 2. l. 9. c. 9. q. 13. Guazzin. reor. defens. 1. c. 32. n. 4. Delben. dub. 28. n. 4. Haunold. tom. 6. de J. & J. tract. 1. n. 247. Pirhing ad tit. de immun. Eccl. n. 49. Wiestner ibid. n. 153. Reiffenst. dict. tit. n. 158.

Imò, ut idem Reiffenst. l. cit. monet, in casu, quo confuga bona propria habet, non potest Ecclesia ipsum sustentare ex bonis suis; quia male dilapidaret patrimonium Christi, & pauperum. Tali ergo casu, quo Ecclesia bona propria habent, ex causa, quod confuga in promptu illa non habeat, alimenta subministrat, presenti solùm necessitatì præsumitus subvenire, non autem absolute donare velle, quod de bonis suis in eum expendit.

In casu, quo confuga bona propria non habet, ad ejus sustentationem tenentur ipsius consanguinei; si vero ille nullos habet, vel quos habet, ob propriam paupertatem sustentare illum non possint, tum demum eum Ecclesia, vel locus ficer, ad quem confugit, sustentare, ipsique necessaria vita præbere tenebitur per

arg. l. præsentis 6. C. de his, qui ad Eccl. & DD. citt.

ne scilicet ex defectu necessariorum vitæ indirectè cogatur asylum deserere, & postea seculare se tradere. Potest tamen confuga hoc casu compelli ad serviendum Ecclesiæ, & in istius commodum laborandum, saltem si hoc possit, & solitus sit. Ita cum citt.

Fatin. append. immunit. c. 19. n. 296.

Ranbeck. Panopl. immunit. D. 4. c. 5. n. 43. Schambog. ad tit. de immunit. Eccl. n. 54.

Ratio est tum, quia æquum est, ut, cum Ecclesia alimenta eidem præstet, iste ipsa labore suo compenset; tum vero, ne detur ei occasio otiandi. Addit Reiffenstuel l. cit. cum aliis, non expedire, ut rei, propriis mediis destituti, diutius morentur in sacris locis ex ratione, quam imperator dat

l. præsentis. citt.

ne scilicet ipsi per incommodium Ecclesia egreditur & pauperum alantur expensis. Hinc ipsi Rectores Ecclesiarum, & sacrorum locorum occasionem facere ipsis possunt, ut effugiant, & alio in tutiorem locum se transferant, ibique viætum, & necessaria vita opificio, si quod callent, vel aliter laborando sibi comparent.

QUA.

QUÆRITUR II.

An Monasterium, ad quod hujusmodi milites desertores confugerant, possit ab horum Officiali recipere pecuniam, & panes pro ilorum alimento, sub conditione, ut eos tamdiu retineat, donec à Principe, cuius signa deseruerunt, vita gratiā impetrēt?

5. Pecuniae istæ, & panes, quæ Monasterio ab Officiali offeruntur pro alimentis configurarum militum, stipendum sunt ipsius alias debitum, et si hic & nunc servitia sua militaria, utpote non valentes sine periculo suo egredi ex asylo, per accidens præstare nequeant; nam & ægrotis, quamvis per morbum similiter impeditis, stipendia sua porruguntur. Igitur milites isti habent, quo se se sustentent, sicut prius se sustentabant, antequam confugerent ad asylum. Ex quo per haec tenus dicta fluit consequentia, quod ex his pecuniis, & panibus ad sublevandum grave onus Monasterii, quod ob numerosum hujusmodi configugam militem eidem incumbit, sumi per se, & sine omni conditione deberet eorundem sustentatio. Questio hæc igitur eò tendit, an, si memoratus Officialis dicto Monasterio non aliter pecunias istas, & panes pro sustentatione configurarum velit subministrare, nisi sub condicione hac, ut istud tamdiu retineat configugas, donec vita grata pro illis impetretur, sub ista conditione possit recipere oblata? videtur hoc repugnare libertati asyli; nam, quamvis Rector Ecclesiæ, vel loci sacri non possit configugam ultro reddere judicii sæculari, imò nec suadere, ut excedat asylo cum suo periculo: non tamen potest illum prohibere, ne sponte excedat, & permittat, ut egressus capiatur; liberrimum enim eidem debet esse, ut vel maneat in asylo, vel eodem egrediatur, sive se velit tradere judicii, sive tutiora quære.

Farin. append. immunit. c. 19, n. 306.
Pignat. tom. 9. consult. 2. n. 29. Reiffen-

stuel ad tit. de immunit. Eccl. n. 161.
potest enim aliquis privilegio sibi competente non uti, ponendo se in loco, vel statu, ubi respectu illius tale privilegium cessat. Et tunc, licet ita deservens asylum incidat in manus Ministrorum justitiae, & capiatur, nulla vel ipsi, vel Ecclesiæ iniuria fit: non ipsi; quia volenti non fit iniuria,

l. cum donationis 34. C. de transatl.: non eriam Ecclesiæ; quia in præsentis asyli materia solummodo loco sacro injuria fit, quando configuga ex eo violenter extrahitur, vel capitur in illo.

6. Quoad retentionem configugæ in asylo contra hujus voluntatem, distinguunt DD.

an liquidò constet, crimen à configuga commissum non esse exceptum, consequenter ipsum gaudere Asylo, an vero ob qualitatem delicti, vel personæ, aut aliam rationem dubium sit, num gaudeat asylo. Si primum, nec Rectores Ecclesiæ, nec sacerdatis potestas intra locum sacrum, in quo asylum quæsivit, configugam ullo modo incarcetare, vel custodiare potest.

Tusch. præf. V. Ecclesia. concil. 10. n. 12.
Farin. c. 19. cit. n. 297. Palao p. 2. tract.
11. D. un. p. 11. n. 6. Reiffenst. l. cit
n. 171. & 172. & hoc teste ferè omnes.

Ratio est, quia alias ex loco asyli fieret carcer, quod est contra immunitatem asyli, hujusque naturam. Et in hoc casu cessat ratio, & finis custodiendi, qui est, ut jure Asyli carens legitimè tradi valeat Curia sacerdotali, & ab ea puniri, ne delicta maneant impunita. Si secundum, interest, an Rector loci sacri jam fuerit requisitus à potestate sacerdotali ad configugam bene custodiendum, aut tradendum, an vero nondum requisitio hæc ad ipsum facta sit. Antequam requiritur circa hoc Rector loci sacri, per ea, quæ notat,

Reiffenstuel. l. cit. n. 189. & 190.
bene is faciet, si configugam de dubio, vel periculo admoneat, eique fugam suadeat, & ad eam adjuvet. Si vero requisitus jam sit de configuga bene custodiendo, juxta

Ancharan. in c. int̄ c. n. 8. de immunit. Eccl. Mar. Ital. de immunit. lib. 1. t. 6. §. 2. n. 52. Decian. tract. crim. lib. 6. c. 26. n. 9. Farin. c. 19. cit. n. 298. post Tusch. concil. 10. cit. n. 12. & seqq.
& alios

ille tenebitur configugam cautè custodiare; adhibitis etiam, si opus sit, carceribus, & compedibus, donec ab Episcopo causa examinetur, & decidatur: additque Tuscha & Farinac. l. cit. casu, quo reus fugerit, Prælatum, seu Rectorem Ecclesiæ teneri de culpa, & debere puniri a Superiori suo Ecclesiastico. Rationen præter alias

Reiffenstuel. l. cit. n. 174.
dat; quia, si Rectores Ecclesiæ, debite requisiti, custodiare præfatos reos criminis excepti non tenerentur, sed eos liberè possent dimittere, vel etiam ut fieri solet, omnem occasionem fugæ præbere, argue etiam ad hanc capessendam eosdem adjuvare, Bulla Gregorii XIV. dum disponit, ut rei criminis excepti Curia sacerdotali tradantur, criminaque excepta impunita non maneant, non tantum elideretur, sed etiam occasio scandali præberetur; hoc enim modo facile inducerentur Curia sacerdotalis, ut in quovis dubio casu sine alia inquisitione ex asylo reum violenter extraherent, timentes, ne, donec responsio ab Episcopo veniat, reus incustoditus auxilio Rectorum Ecclesiæ elabatur. Verum abique

(Rrr3)

hu-

hujusmodi detentione, vel custodia rei in Asylo fugæ ejusdem sufficienter caveri potest, si obseruetur id, quod per Constitutiones Apostolicas, & maximè ultimam Benedicti XIII. sanct. mem. statutum fuit, ut scilicet in quovis loco sit carcer juris Ecclesiastici, in quem, ubi dubium est, an reus commiserit crimen exceptum ille interea transferatur, & custodiatur, donec dubium hoc decidatur. Cùm verò in Germania, plerisque saltē in locis non sint hujusmodi carceres, sub jure Ecclesiastico constituti, & neque pro his constituentis opportunitas loci plerumque adsit, Judex aliud habet sufficiens medium, quo fugam impedit, si nempe extra fines Ecclesiarum apponat sufficientem custodiam, quæ omnes illius exitus diligenter observet: & sic evitabitur inconveniens illud, ne Ecclesia mutetur in carcerem, & vel ipsi Clerici officium lictorum subire debeant custodiendo reum, vel intra septa locis Sacri, à jurisdictione sacerdotali exempti, admittere pro tali custodia Ministros Justitiae.

8. In casu substrato non agitur de confugis, qui rei criminis excepti sunt; nam desertio signorum militarium inter delicta excepta nuspianum numeratur. igitur in casu, quo miles ad pœnam laquei, per leges militares statutam, ob signa sua deserta queritur, omnino ille gaudebit Asylo. Proinde, ut aliis propter alia delicta non excepta confugientibus ad Asylum, ita & ipsi plena libertas concedi debet, ut vel ex eodem exant, tutiora loca petituri, vel in ipso maneat. Non ergo à Rectore Ecclesiarum, vel loci alterius sacri acceptari potest conditio, sub qua officialis illorum Bellicus offert se ad subministrandam sustentatione illorum pecuniam, & panes quotidianos, cum onere, ut Monasterium caveat, curaturum se, ne omnino aufugiant, donec à Principe, cuius signa deseruerunt, pro ipsis vitæ gratia impetreretur. Imd, si Princeps, sub cuius signis authorari se de novo fecerunt, compone-re rem cum Principe priori velit, & re-composita, illos sub signis suis retinere, pecunia istæ, & panes pro illis, in Asylo sustentandis, absolute, & sine omni conditione debebuntur; sunt enim, ut num. 5. dictum est, res ipsis ex pacto, quod in authoritione sua cum Principe hoc novo inierunt, omnino debitæ: adeoque habent, ex quo sustentari in Asylo possint. Dicendum ergo, non posse acceptari à Monasterio oblationem ei factam ab Officiali sub onere eos retinendi in Asylo, dum vitæ gratia pro ipsis impetreretur. Ex quo solvitur id, quod

QUÆRITUR III.

An Monasterium pecunias istas, & panes pro sustentatione confugarum istorum possit prætendere, cùm timeantur relinquendi in Asylo, usque dum eos Monasteria ultero reddant?

T Amdui retinere illos, & sustentare ex bonis propriis esset Monasteriis onus intolerabile, & si destinatō hoc fieret, merito censeretur factum in odium Asyli. Quare, cùm juxta dicta num. 9. stipendia currentia debeantur confugis, & ex his sustentari à Monasterio illi debeant, etiam si spes sit vicinior de impetranda ipsis gratia vitæ, multò magis prætendi illa poterunt, quando timetur, ne res in longum abeat, cum maximo, & gravissimo damno, atque incommode Monasterii tales confugas recipientis, quod damnum, & incommodum Monasterium ferre neutiquam obligatur. Quare Officialis militares aut militibus sibi subiectis, si ob delicta Asylo digna confugiant ad Monasterium, pro illorum sustentatione, ad ipsum Monasterium, ab onere hoc sublevandum, solvere tenentur stipendia ipsis debita, ex quibus alantur, aut iisdem dare, vel si ipsis istud non possint, pro illici impetrare aliunde vitæ veniam maturè debent. Si verò ex his duobus neutrum velint facere, causam conquerendi non habebunt, si Monasterium ad executendum à se tam grave onus, omnem occasionem hujusmodi confugis præbeat, ut ad tutiora se possint recipere, & sic extra vitæ periculum se constituere.

Ulro autem reddere hujusmodi confugas milites, etiam si damnum, & molestias Ecclesia, ad quam confugerunt, graves admodum patiatur, hujus Rectoris Officialibus eorum non potest, nisi vitæ iisdem in scripto factâ. Ethanc, ut cum aliis optimè notat

Engel ad tit. de immunit. Eccl. concl. 3. Judices sacerdotes non tantum salvâ Justitiae dare poterunt, sed etiam tenebuntur, si crimen (ut est militum desertorum) exceptum non sit, ne Privilégium hoc immunitatis aut inutile reo sit, aut Ecclesiis nimis onerosum, si confugam tamdiu servare, & alere insuper debeant. Quodsi inferior Judex recusat pœnam corporalem remittere, apud superiores ejus pro gratia ista per Ecclesiarum Rectores instandum erit, nam istis

c. inter alia 6. de immunit. Eccl. absolutè injungitur, ut vitam confugientibus obtinere studeant. Imò non facile acquiescendum esse videtur promissioni aliquius Judicis inferioris, qui jus aggratiandi, seu remittendi pœnam ordinariam ex consuetudine, vel Privilégio, & jure regalium non habet, sed protinus Superior ejusdem adeundus fore, ut sic firmiore loco stet salus confugæ. Videantur, quæ di-

xiiii opere meo Canonico ad libr. 3. Desret. tit. 49. n. 274. & duob. seqq. Ex his ergo patet

Decisio præsentis Controversiæ.

DICENDUM 1mō Rectores Ecclesiariū, Monasteriorum, &c aliorum sacrorum locorum milites, si ob deserta signa quærantur ad supplicium laquei, teneri recipere, & ibi tutari etiam cum suo incommodo, ut dictum num. 2. 2. incommodum diuturna retentionis eorum juxta dicta num. 3. iidem Rectores diminuere sibi possunt, si iisdem confugis mature current impetrare vitæ gratiam, vel, si hoc impetrare non possint, tempestivè procurent occasionem, quâ sine periculo transferri alio possint. 3. Alimenta hujusmodi confugis subministrare per dicta num. 4. tum solum tenetur, quando confuga non habet bona propria, aut sustentationem aliunde v.g. à consanguineis habere non potest: quo tamen casu tenebitur confuga ad hoc beneficium compensandum Ecclesia laborare in hujus commodum, saltem, si hoc possit, & solitus sit. 4. In casu præsenti milites confugæ habent, quo sustententur aliunde, nempe ex stipendio suo quotidiano, quod ipsi debetur non minùs, ac ægrotis militibus, si illos Princeps, ad cuius signa de novo se conscribi fecerunt, sub iisdem signis retinere ulterius cogitet per dicta num. 5. quod proinde stipendum Rector Ecclesiæ sibi pro sustentatione illorum oblatum rectè acceptat: non tamen 5. sub conditione, ut eos custodiat, ne omnino aufugiant; nam, quamvis Rector Ecclesiæ hujusmodi confugarum, si rei sint criminis excepti,

vel dubitetur, an illud exceptum sit, juxta sententiam DD. num. 7. allegatorum, postquam requisitus circa hoc fuerit à Magistratu seculari, custodiam illorum suscipere possit, vel etiam teneatur: non tamen per dicta num. 6. detinere confugam invitum potest, si reus sit criminis non excepti. Cum ergo 6. desertio signorum non sit delictum exceptum, adeoque hujusmodi desertores privilegio asyli gaudeant, cuius effectus est plena libertas manendi in illo, vel tutiora petendi, juxta num. 8. Rector Ecclesiæ non poterit acceptare conditionem, ab Officiali sibi oblatam, ut caveat de illis detinendis in asylo, donec pro illis vitæ gratia impetretur, præfertim, cùm timetur, ne detentio ista futura sit nimis diuturna cum maximo gravamine Ecclesiæ. Proinde 7. ut eadem Ecclesia sublevetur à tam gravi onere, prætendere illa absolute, & sine omni conditione per dicta num. 9. poterit stipendia currentia, iisdem confugis debita, ut ex iis alantur: vel si dare illa hoc modo Officiales nolint, vel tenebuntur mature vitæ gratiam pro ipsis impetrare, vel si etiam istud nolint, aut non possint, pati debebunt, ut Ecclesia adexecutiendum à se tam grave onus, occasionem iisdem fugæ ad loca tutiora præbeat. 8. Ultero autem illos Officialibus reddere Ecclesiariū Rectores, etiam si gravia incomoda per hoc patientur, nisi venia vitæ, & pœna corporalis iisdem fiat, omnino nequeunt per ea, quæ dicta sunt num. 10. Hanc autem veniam 9. impetrare vel ipsi Officialis, vel Rectores Ecclesiariū juxta eundem num. 10. iisdem debebunt, quam etiam dare Judex salvâ justitiâ hoc casu poterit.

CONSILIO LVIII.

In causa Testamenti.

SUMMARIUM.

1. seqq. Facti species.
5. Rationes, ex quibus fæmina à limine judicii repellenda videtur.
6. In propriis causis fæmina in judicio comparere possum de jure communi.
7. Si maritus agit uxorio nomine, executio in causa succubentia fit in bonis uxoris.
8. Respondere pars conventa tenetur, donec sententia transeat in rem judicatam.
9. Rejovlbitur, competere uxori jus agendi, postquam Maritus jam succubuit.
10. seqq. Testatrix arguitur fuisse impotens rationis.
12. Caci, infirmi, constituti sub curatoribus possunt facere Testamenta.
13. Memoria debilitas in faciendis testamentis non obicit.
14. Attestata medicorum non semper sunt magna Authoritatis.
15. Mutus testari potest.
16. In testamentis piis sola notitia voluntatis sufficit.
17. Nulla infirmitas, nisi usum rationis turbet, impedit factiōnem Testamenti.
18. seqq. Curatores dantur ob atatem minorem, vel ob morbum animi aut corporis.
21. Corporis morbo laborantes non nisi volentes curatorem accipiunt; alii etiam nolentes.